

buitengeluk

Zwolle

**Bewegen, Ontmoeten, Spelen
en Sporten (BOSS)**
Ontwikkelprincipes voor de buitenruimte

Voorwoord

Buiten spelen, bewegen, sporten en elkaar ontmoeten: het klinkt vanzelfsprekend, en dat zou het ook moeten zijn. Want het is gezond, plezierig, het brengt mensen samen en het maakt een wijk levendig. Toch is het niet altijd zo makkelijk als het lijkt. Zwolle groeit, de ruimte wordt schaarser en de behoeften veranderen.

Met dit vernieuwde beleid voor Bewegen, Ontmoeten, Spelen en Sporten leggen we een stevig fundament voor de toekomst. Hiermee maken we bewuste keuzes die zorgen voor een samenhangend netwerk van plekken om te bewegen, ontmoeten, spelen en sporten, op buurt-, wijk- én stadsniveau.

Voor inwoners betekent dit dat ze niet afhankelijk hoeven te zijn van een sportschool of vereniging. Dat ze in hun eigen buurt een plek kunnen vinden om anderen te ontmoeten, te spelen met hun kinderen, of even actief te zijn in de buitenlucht. En dat geldt voor nieuwe buurten die nog gebouwd gaan worden en op termijn ook voor de bestaande wijken. Overal in de stad willen we plekken waar je graag komt en die uitnodigen om te bewegen en anderen te ontmoeten.

We weten dat dit hard nodig is. Want we zien steeds meer eenzaamheid, overgewicht en gezondheidsproblemen. En tegelijk zien we hoeveel energie en initiatief er is vanuit inwoners zelf: van inzet voor inclusieve speeltuinen tot grote projecten zoals een pumptrackbaan. Dat enthousiasme willen we ondersteunen, maar wel op een manier die werkt voor de hele stad. Niet overal alles, maar op de juiste plek het goede.

We bekijken de thema's bewegen, ontmoeten, spelen en sporten in samenhang. Want wat heb je aan een bankje zonder een plek om te spelen, of aan een sportveld zonder fijne ontmoetingsplek erbij? Door die onderdelen slim te combineren, maken we plekken die meer zijn dan de som der delen. Voor jong én oud, voor nu en later.

Met dit vernieuwde BOSS-beleid maken we onze stad gezonder, socialer en toekomstbestendig. En dat doen we samen – met inwoners, met organisaties en met iedereen die gelooft in een stad waar je gezond kunt leven, spelen, sporten en elkaar ontmoeten.

Wethouder Michiel van Willigen

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	6
1 Leeswijzer	9
2 BOSS is de toekomst	11
2.1 Wat is het BOSS-beleid	11
2.2 BOSS-ambitie en doelstellingen	11
2.3 BOSS in de praktijk	12
2.4 Kaders BOSS	17
2.5 Inrichtingsprincipes van BOSS	21
2.6 Verantwoording BOSS	21
3 Waarom BOSS?	23
4 De implementatie van BOSS: aanpak en financiën	25
4.1 Regie op BOSS	25
4.2 Afweging op bijzondere activiteiten	26
4.3 Financiële vertaling van BOSS	27
5 Bijlage 1 – Hoe werkt risicogestuurd beheer?	29
6 Bijlage 2 – Bestaande beleidskaders	31
6.1 Beleidskaders	31
6.2 Landelijke projecten en plannen	32
6.3 Gemeentelijke beleids- en beheerplannen	33
7 Bijlage 3 – Financiën	35

Samenvatting

Waarom BOSS?

Het opstellen van één integraal beleidsstuk voor Bewegen, Ontmoeten, Spelen en Sporten (BOSS) in de buitenruimte geeft ontwikkelprincipes voor de toekomst. Met het BOSS-beleid zetten wij actief in op de gezonde en leefbare stad door in de buitenruimte voldoende, passend en een gevarieerd aanbod te bieden om te kunnen bewegen, ontmoeten, spelen en sporten.

Aanleiding van BOSS

De aanleiding voor het BOSS-beleid is drieledig. Allereerst de maatschappelijke opgaven waar we als stad voor staan. Denk aan de toenemende vergrijzing (o.a. dementie), de toename van obesitas en eenzaamheid en de stijgende gezondheidskosten.

De tweede reden is de groeiende stad en de groeiende behoefte aan BOSS-ruimte. Na Corona zien we dat de buitenruimte herontdekt is, niet alleen door wandelaars maar ook door sporters (hardlopen/bootcamp).

Tot slot is er een gebrek aan kaders op bewegen, ontmoeten en sporten in de buitenruimte en de vragen uit de samenleving nemen toe. Dit vraagt om een actualisatie van het huidige speelbeleid. Met de overgang van Spelen naar BOSS worden vier beleidsterreinen gecombineerd en inhoudelijk verdiept. Dit bevordert een integrale blik op de buitenruimte.

Ambitie van BOSS

De ambitie van het BOSS-beleid is om op alle stadslagen van de gemeente Zwolle (stad, wijk, buurt en straat) toekomstbestendig te worden op het gebied van bewegen, ontmoeten, spelen en sporten en hiermee inkleuring te geven aan de ambities uit de omgevingsvisie (2021) en de Koers sociaal domein (2024).

Doelen

Met het BOSS-beleid streven we de volgende 4 doelen na:

1. Vergroten van de leefbaarheid van de stad.
2. Realiseren van méér buitengeluk voor onze inwoners.
3. Het boeken van preventieve gezondheidswinst.
4. Het vergroten van de effectieve BOSS-ruimte voor onze inwoners.

Inrichting BOSS in de buitenruimte

Het BOSS-beleid levert ontwikkelprincipes gericht op locaties waar mensen bewegen, ontmoeten, spelen en sporten. Elke wijk en buurt heeft andere behoeften. Dit wordt bepaald door onder andere demografische en sociale parameters. Hoeveel mensen van welke leeftijd wonen in een bepaalde buurt, hoeveel beweegarmoede is er in die buurt, is hier ook sprake van een verhoogd percentage eenzame mensen en wat wil de buurt zelf?

Door de BOSS-locaties op de stadslagen (stad/wijk/buurt) op kaart te zetten, wordt zichtbaar waar deze zich bevinden, wat de spreiding is en ook wat de relatie tussen de diverse locaties is. In de basislaag (de buurt) wordt gestart om de samenhang tussen de locaties te verbeteren. Ook hebben we aandacht voor aantrekkelijke verbindingen tussen de locaties, we noemen dit de beweegroutes.

Kenmerken van BOSS

BOSS gaat over de fysieke inrichting van de buitenruimte, met als doel om op de sociale aspecten beter aan te sluiten. Als de buurt behoefte heeft aan een jeu-de-boules baan in plaats van een speeltuin, dan is dat ook een optie. BOSS richt zich op alle leeftijden en is divers en op stadsniveau inclusief.

BOSS is integraal omdat het gaat over meer dan alleen sporten en spelen in de buitenruimte.

Het gaat ook over wandelen, fietsen en ontmoeten. Op termijn leiden alle BOSS-locaties op de stadsk kaart tot een beweegnetwerk, veelal via de bestaande wandel- en fietsroutes. Daarmee is BOSS ook een complex netwerk. De prioriteiten bepalen we wijkgericht samen met de inwoners. Deze wijkgerichte aanpak van BOSS loopt op termijn mee in de meerjaren-opgave-programmering (MJOP) van de andere kapitaalgoederen. Het vergt tijd om deze nieuwe werkwijze eigen te maken en stadsbreed door te voeren.

BOSS-uitgangspunten

BOSS houdt rekening met:

- Liever één goede plek met méér activiteiten, dan twee kleinere plekken met minder activiteiten. Hoe meer verschillende activiteiten, hoe meer doelgroepen je aanspreekt en hoe aantrekkelijker een locatie wordt
- Toegankelijkheid en inclusie; hoe groter de betekenis van de BOSS voorzieningen voor de stad, hoe meer gebruikers, hoe hoger het kwaliteitsniveau van toegankelijkheid en inclusie moet zijn.
- Vergroening; zoeken naar koppelkansen, bijvoorbeeld door meer bomen te plaatsen en voor koelteplekken te zorgen en door aandacht te hebben voor extra wateropvangmogelijkheden.
- De toename van het aantal ouderen (met onder andere dementie).
- De inzet van zoveel mogelijk duurzame en circulaire materialen.
- Participatie; een BOSS locatie richten we samen in, met en voor de gebruikers.
- Beschikbare financiën; we starten met BOSS bij alle nieuw in te richten locaties in de stad (stadsontwikkeling). De omvorming van bestaande locaties is alleen mogelijk is als daar op dat moment extra middelen voor beschikbaar zijn. Dit kan door kansen te koppelen of door

meerdere speeltuinen samen te voegen tot één. We voegen aan bestaande speelruimte, waar (budgettair en ruimtelijk) mogelijk, sport- en beweegvoorzieningen toe.

De toekomst en het financiële vraagstuk

Voor BOSS zijn er een drietal scenario's uitgewerkt door Ingenieursbureau OBB. Rode draad uit deze scenario's is dat in alle gevallen het huidige investeringsniveau te laag is om BOSS uit te kunnen voeren, zonder de hoeveelheid speeltuinen terug te brengen. In 2025 starten we met pilots om onze werkwijze en processen te beproeven en te bezien op welke wijze we BOSS gefaseerd kunnen invoeren. De resultaten hiervan worden meegenomen in het uitvoeringsprogramma. Daarnaast wordt een BOSS-advies meegegeven bij alle stadsinbreiding en uitbreiding, waardoor bij ontwikkelingen we direct overstappen op BOSS.

Het voornemen is om vanaf 2027 de BOSS-ontwerp-principes onderdeel te laten zijn van het ontwerp en beheer van de buitenruimte. Daarnaast worden de assets vanaf 2027 structureel meegenomen in de nieuwe Nota Kapitaalgoederen.

Leeswijzer

Ingenieursbureau OBB heeft in 2023-2024 voor ons onderzocht wat er nodig is om te komen tot integrale ontwikkelprincipes voor BOSS. Dit onderzoeksrapport vormt de basis van het BOSS-beleid en geeft ons handvatten voor het implementeren van BOSS in de stadsdelen, wijken, buurten en straten.

Met een slimme inrichting van de beschikbare ruimte en het creëren van een beweegnetwerk door de hele stad, wordt de gezonde keuze de vanzelfsprekende keuze voor iedereen*

Het BOSS-beleid is op de volgende wijze opgebouwd:

- Hoofdstuk 2** **BOSS is de toekomst**
Hoofdstuk 2 introduceert de ambities en doelstellingen van BOSS. Wat betekent de komst van BOSS in de praktijk?
Onze werkwijze verandert ten aanzien van beweeg-, ontmoet-, speel- en sportlocaties in de buitenruimte en de (beweeg)routes hiernaartoe. Tenslotte worden de inrichtingsprincipes en kaders van de BOSS-locaties geschetst.
- Hoofdstuk 3** **Waarom BOSS?**
Dit hoofdstuk beschrijft uit welke specifieke behoeften het nieuwe beleid is voortgekomen.
- Hoofdstuk 4** **De implementatie van BOSS**
Dit hoofdstuk beschrijft wat er nodig is voor een succesvolle uitvoering van het BOSS-beleid. Dit omvat de benodigde regie, beschikbare capaciteit (mens en middelen) en de organisatorische structuren die moeten worden opgezet en aangepakt. We starten met het uitvoeren van een tweetal pilots. De resultaten van deze pilots worden meegenomen in het uitvoeringsprogramma (oplevering in 2026).

* bron: Coalitieakkoord 2022-2026.

2 BOSS is de toekomst

Om te komen tot het BOSS-beleid is veel onderzoek uitgevoerd. Er is een scholen-enquête uitgezet, uitgebreid gesproken met diverse belanghebbende partijen in de buitenruimte zoals Toegankelijk Zwolle en ouders met een gehandicapt kind. Ook is een beweeg-enquête onder onze inwoners uitgezet. Dit heeft ons inzicht gegeven wat wij met BOSS ambiëren en waarom dit nodig is.

Dit hoofdstuk geeft aan wat BOSS precies is, welke doelen we nastreven, hoe BOSS werkt en welke kaders horen bij het BOSS-beleid. Dit alles leidt tot een integrale BOSS-kaart en inrichtingsprincipes voor de diverse locaties op de kaart.

2.1 Wat is het BOSS-beleid

Het BOSS-beleid staat voor integrale ontwikkelprincipes gericht op Bewegen, Ontmoeten, Spelen en Sporten in de buitenruimte. In dit beleid maken we de koppeling tussen de sociaal-maatschappelijke waarde, de behoefte van een plek en de betekenis voor de fysieke inrichting. Met het BOSS-beleid zetten wij actief in op de gezonde en leefbare stad door in de buitenruimte voldoende, passend en een gevarieerd aanbod te bieden om te bewegen, ontmoeten, spelen en sporten. Demografische ontwikkelingen worden meegenomen in de te maken afwegingen, net als inclusie en toegankelijkheid.

De BOSS-locaties zijn voornamelijk locaties in de openbare ruimte, maar ook schoolpleinen en sportparken tellen mee als BOSS-locaties. Ook particuliere terreinen, zoals speeltuinverenigingen, kunnen een belangrijke BOSS-functie vervullen. Vandaar dat we de term buitenruimte in plaats van openbare ruimte gebruiken. Het BOSS-beleid heeft als voornaamste doel de leefbaarheid in de stad en het buitengeluk voor al onze inwoners te vergroten. Samen gaan we voor die gezonde stad!

2.2 BOSS-ambitie en doelstellingen

De ambitie van de gemeente Zwolle is om met het BOSS beleid de stad meer toekomstbestendig te maken op de onderdelen bewegen, ontmoeten, spelen en sporten. Hiermee geven we inkleuring aan de ambities uit de Omgevingsvisie en het coalitieakkoord. Met het BOSS beleid kunnen we meer variëteit bieden in de BOSS-locaties en sluiten we beter aan bij de behoeften van de inwoners.

2.2.1 Beoogde doelen van BOSS

Met het BOSS-beleid streven we de volgende 4 doelen na:

1. Vergroten van de leefbaarheid¹ van de stad.
2. Realiseren van méér buitengeluk² voor onze inwoners.
3. Het boeken van preventieve gezondheidswinst.
4. Het vergroten van de effectieve BOSS-ruimte voor onze inwoners.

Deze vier doelen willen we behalen door de buitenruimte aantrekkelijker in te richten naar de behoefte van de inwoners. Alle inwoners moeten zich uitgenodigd en uitgedaagd voelen om buiten te bewegen, ontmoeten, sporten en spelen.

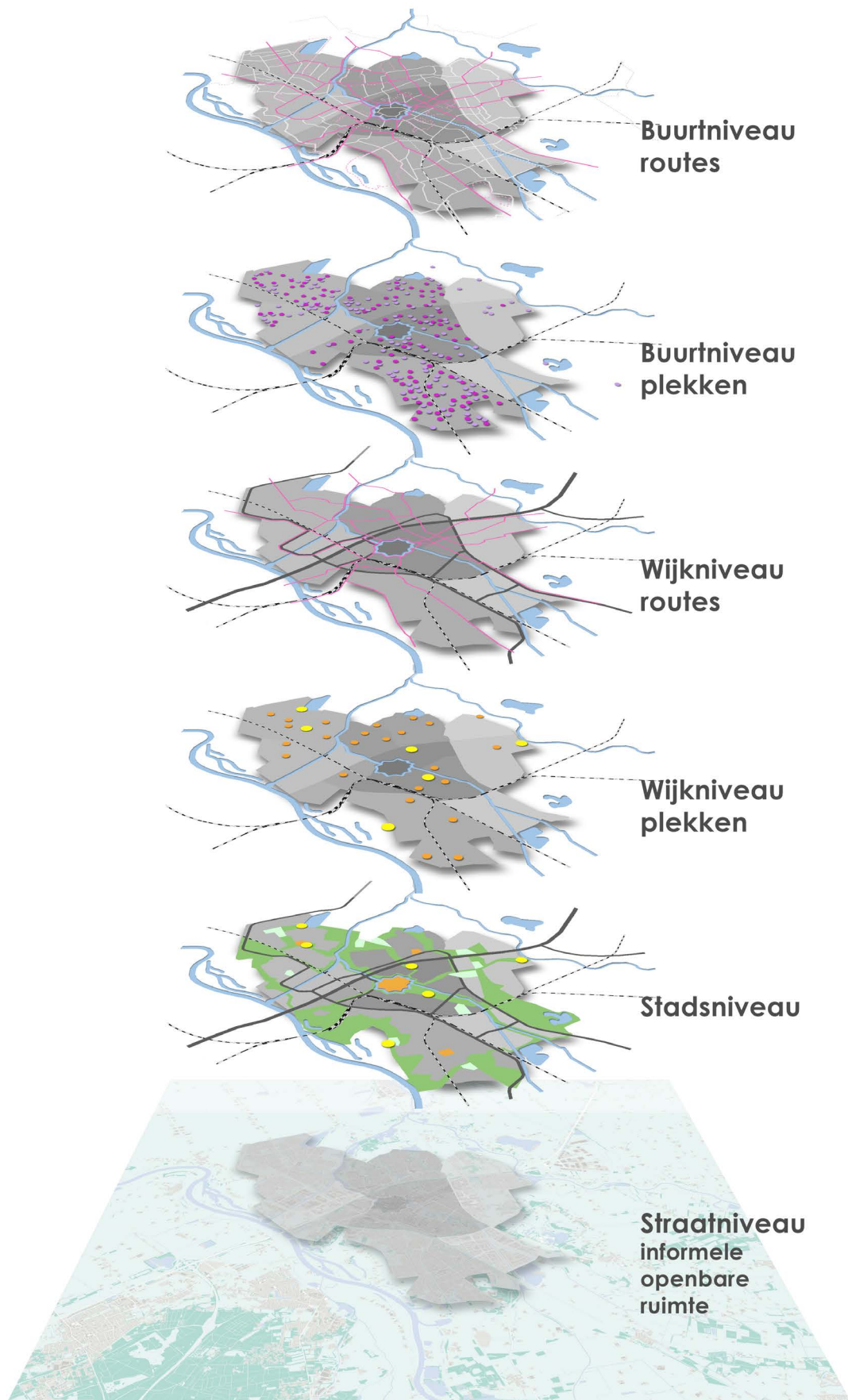
Bovenstaande doelen willen wij meten middels de buurt-voor-buurt-onderzoeken en onze deelname aan de Gezonde Stadsindex van Arcadis. Deze metingen geven weer hoe onze inwoners de buitenruimte ervaren en hoe wij het als stad doen ten opzichte van andere steden. Basis daarbij is dat Zwolle als stad groeit, maar daarbij de leefbaarheid niet uit het oog verliest.

2.3 BOSS in de praktijk

In het BOSS-beleid wordt de stad opgedeeld in verschillende lagen. Van groot naar klein: stadsniveau (1); wijkniveau (2); buurniveau (3) en straatniveau (4). Hoe groter de locatie, hoe groter de omvang van de voorziening en diversiteit van het aanbod. De locaties op stadsniveau zijn groter en bieden ruimte voor meer mensen dan voorzieningen op wijk-, buurt-, en straatniveau. De BOSS-locaties worden bij voorkeur met elkaar verbonden door middel van beweegroutes, zodat inwoners zich veilig kunnen verplaatsen. Zo ontstaat een beweegnetwerk van ontmoet-, sport- en speelplekken.

¹ Leefbaarheid gaat over de aantrekkelijkheid van een gebied om er te wonen, leven, sporten, ontmoeten en meer.

² Met buitengeluk bedoelen we het gevoel van vreugde, tevredenheid en welzijn dat mensen ervaren wanneer ze tijd doorbrengen in de natuur of buitenruimte.

2.3.1 Stadslagen in BOSS

Elke stadslaag vraagt om een andere aanpak wat betreft het inrichten van een BOSS-locatie. Op stadsniveau zijn meer voorzieningen nodig voor meerdere doelgroepen, dan op straat- of buurtniveau. Kinderen hebben een kleinere actieradius dan jongeren. En een gezonde volwassene heeft een groter bereik dan een senior of iemand met een beperking.

Als kinderen opgroeien neemt hun bereik toe en mogen ze een steeds grotere afstand afleggen. We zien dan een verschuiving van straat- en buurtniveau, naar plekken op wijk- en stadsniveau. Dit zijn de lagen waar volwassenen ook meer gebruik van maken. Voor ouderen zien we een omgekeerde beweging en zijn inwoners eerder aangewezen op de plekken in de straat en buurt. Mensen met een beperking zijn in het algemeen ook eerder aangewezen op straat- en buurtniveau.

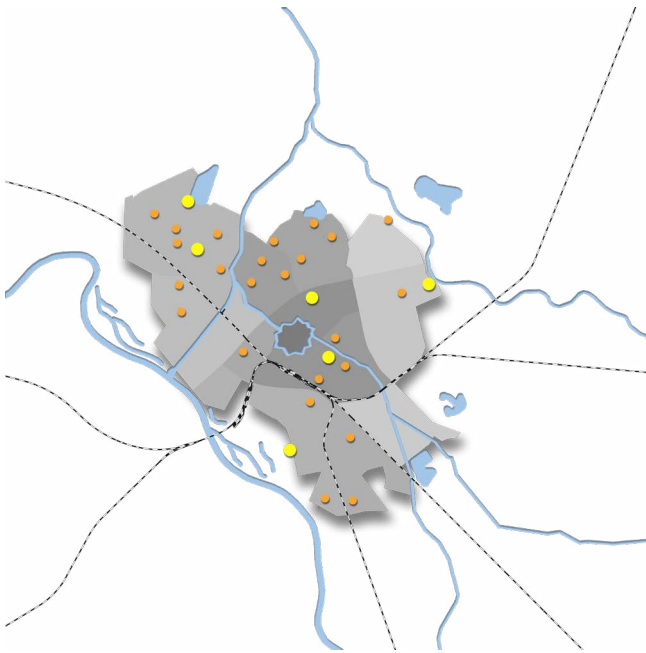
Stadsniveau

Op stadsniveau vinden we voorzieningen die geschikt zijn voor grotere groepen en waar mensen uit de hele stad op af komen. Denk hierbij aan stadsparken zoals Park de Wezenlanden of een recreatieplas zoals de Wijthmenerplas. Voorzieningen op stadsniveau worden soms ook opengesteld voor evenementen.

Op stadsniveau is toegankelijkheid en inclusie het vertrekpunt. Iedereen moet kunnen meedoen. Dit betekent dat mensen hier niet alleen moeten kunnen komen (toegankelijk), maar ook gebruik moeten kunnen maken van de beschikbare voorzieningen (inclusie).

Verder wordt op dit niveau onderscheid gemaakt tussen speel- en sportvoorzieningen. Voor speelvoorzieningen is het belangrijk dat mensen hier langere tijd kunnen verblijven. Kinderen kunnen bijvoorbeeld een verjaardagsfeestje vieren op deze locaties. Voor wat betreft sportvoorzieningen op stadsniveau willen we zorgdragen voor diversiteit. Liever één goede skatebaan waar je twintig minuten voor moet fietsen, dan drie kleintjes die onvoldoende uitdaging bieden. Voor een goede sportvoorziening zijn inwoners en bezoekers bereid om te reizen.

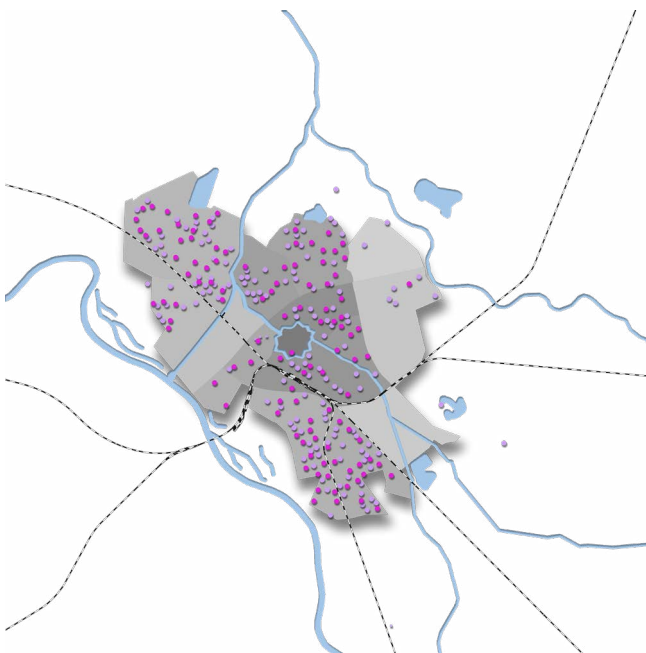

Wijkniveau

Dichtbij huis vinden we de wijkplekken. Wijkplekken nodigen mensen uit om elkaar te ontmoeten en sociale activiteiten te organiseren. Verschillende generaties kunnen er terecht, maar de voornaamste doelgroep bestaat uit jongeren vanaf de bovenbouw basisschool. Scholen kunnen de wijkplekken gebruiken als onderdeel van buitengym, natuureducatie en uitbreiding van het schoolplein.

De grootte van de BOSS-locatie is afhankelijk van de grootte van de wijk, het aantal inwoners en de hoeveelheid ruimte in de wijk. Dichtbevolkte wijken hebben behoefte aan grotere wijkplekken. De wijklocaties bieden ook de ruimte voor activiteiten van SportService, bootcamp- en hardloopleubs, zoals bij de Oude Wetering in Stadshagen.

Buurtniveau

Midden in de buurt vinden we de buurtlocaties. Veilige routes zorgen ervoor dat kinderen zelfstandig op pad kunnen en mogen. Op buurtniveau is het, vanwege de kleinere omvang, belangrijker om het aanbod van speel- en sportvoorzieningen af te stemmen op de demografie van de buurt. Met demografie hebben we het bijvoorbeeld over de leeftijden, geboortecijfers, aantallen mensen met een beperking, werkloosheid en het aantal ouderen in de wijk.

Waar kinderen behoefte hebben aan een klimrek, willen ouderen misschien liever een extra bankje. Voor mensen in een rolstoel, ouders met een wandelwagen en ouderen met een rollator is de ondergrond van de locatie van belang. Zij kunnen zich door zand of gras moeilijk of niet verplaatsen. Een voorbeeld van een buurtplek is de speeltuin bij de Zaan/Amstel/Vliet in Aa-landen.

Straatniveau

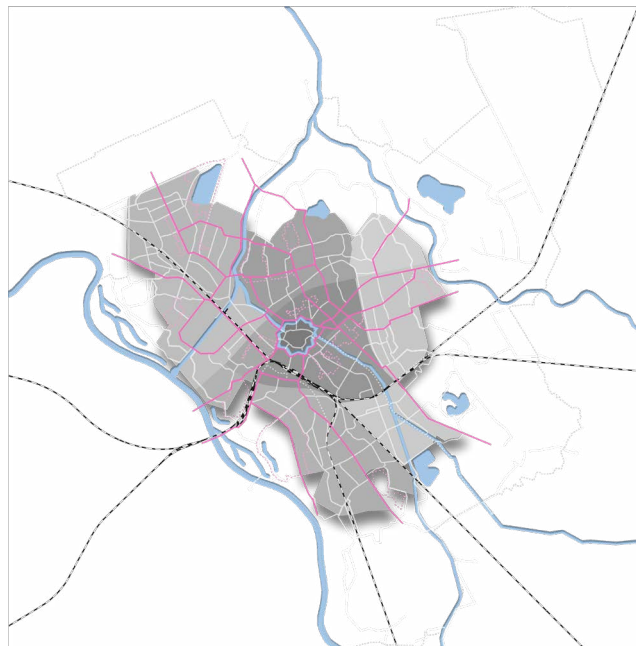
De laag op straatniveau begint bij de voordeur. Stoepen en paden zorgen ervoor dat inwoners veilig en plezierig kunnen bewegen en sporten. Voldoende bankjes zijn nodig zodat mensen elkaar kunnen ontmoeten. Groen bevordert veiligheid en zorgt voor een lagere temperatuur in de zomer. Bomen zorgen voor schaduw.

Goed begaanbare paden zijn een voorwaarde voor ouderen en mensen met een beperking om mee te doen in de samenleving. Op straatniveau bieden we meer ruimte voor inwoners-initiatieven. Dit bevordert het eigenaarschap en de binding met de buurt én sluit beter aan bij behoeften van de buurt.

2.3.2 De BOSS-routes

De vier stadslagen van BOSS kunnen niet afzonderlijk van elkaar worden gezien. Mensen begeven zich van straat naar straat, van buurt naar buurt en van wijk naar wijk. De routes die mensen nemen om van de ene naar de andere BOSS-locatie te komen, noemen we beweegroutes. De verschillende BOSS-locaties moeten onderling met elkaar verbonden zijn. Hier ligt de koppeling tussen buurt en wijk.

Fysieke barrières, zoals een spoorlijn, een beek of drukke autowegen kunnen ervoor zorgen dat sport-, speel- en ontmoetingsplekken minder makkelijk bereikbaar zijn. Het is dus belangrijk om ook goed na te denken over de samenhang van plekken en routes. In het BOSS-beleid houden we ook rekening met het 'totaalnetwerk' van de beweegroutes en plekken. Zo dragen we ook zorg voor een goede spreiding van alle locaties. Met mobiliteit stemmen we deze beweegroutes af, veelal zijn dit bestaande fiets- en wandelpaden.

2.4 Kaders BOSS

BOSS bevindt zich in de buitenruimte, maar de buitenruimte gaat over meer dan alleen BOSS. Het BOSS-beleid bouwt voort en sluit aan op bestaand beleid. In deze paragraaf zijn de kaders geformuleerd uit bestaand beleid en regel- en wetgeving op het gebied van:

- Toegankelijkheid en inclusie
- Vergroening
- Duurzaam en circulair
- Participatie
- Gezonde leefomgeving
- Beschikbare financiën

2.4.1 Toegankelijkheid en inclusie

Iedereen heeft baat bij een gebruiksvriendelijke, veilige en comfortabele omgeving. Toegankelijkheid en inclusie zijn dan ook belangrijke onderwerpen binnen BOSS. Hierbij gaat toegankelijkheid over ergens kunnen komen, er kunnen zijn en zelfstandig weg kunnen. Inclusie betekent dat ook gebruik gemaakt kan worden van dat wat een locatie te bieden heeft, het kunnen meedoen.

Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) geeft aan dat mensen in een kwetsbare situatie een hoger risico hebben op een slechtere (ervaren) gezondheid. Binnen BOSS adviseren wij om de volgende uitgangspunten op het gebied van toegankelijkheid en inclusie door te voeren:

- De BOSS locaties op de stadslaag worden bij vervanging volledig inclusief gemaakt. Daar zorgen we dan ook invalideparkeerplaatsen en integraal toegankelijke toiletten. Dit zal niet overal mogelijk zijn. We hanteren hierbij het principe 'pas toe of leg uit' en moeten dan uitleggen waarom het ergens niet mogelijk is.
- Bij nieuwe BOSS-locaties op stadsniveau wordt toegankelijkheid en inclusie als basisvoorwaarde meegenomen.
- Op wijkniveau streven we naar één inclusieve BOSS-locatie per wijk. Ook hier geldt dat we deze inclusief maken op het moment van vervangen.
- Tot slot willen wij op aanvraag maatwerk op buurtniveau inzetten. Op dit moment is daar geen budget voor beschikbaar, maar kijken wij of dit in het lopende werk mee te nemen is.

Binnen het BOSS-beleid werken we aan de realisatie van de normen vanuit het Samen Speelakkoord³. De hier gehanteerde norm is dat 70% van alle speellocaties toegankelijk moet zijn en 50% van de voorzieningen ook daadwerkelijk gebruikt kan worden door iemand met een beperking. We zien dat dit binnen de 380 speelterreinen van Zwolle fysiek en budgettair (nog) niet haalbaar is.

Wel zetten we ons de komende jaren in om, waar mogelijk, meer toegankelijke en inclusieve speelplaatsen toe te voegen aan onze buitenruimte. We willen hiervoor een realistische SamenSpeelBelofte aangaan met het SamenSpeelAkkoord.

Bij de vervanging van de huidige bankjes wordt gekeken of het mogelijk is om een aantal tegels naast een bankje te leggen, zodat hier een rolstoel, rollator of kinderwagen kan staan. Hiermee geven wij antwoord op de motie [M7-3 rolstoelvriendelijk meubilair](#). Ook wordt gekeken of er bij de vervanging van een picknickbank een rolstoelvriendelijke picknickbank terug kan worden geplaatst. Na een aantal vervangingen wordt dit geëvalueerd met Toegankelijk Zwolle.

³ [Zo helpt u kinderen met een beperking om mee te spelen | VNG](#)

2.4.2 Vergroening

Vergroening en betere waterberging is bij herinrichtingen een belangrijk uitgangspunt. Waar het kan, minder verharding en meer groen. Dit leidt tot verbetering van gezondheid en geluk, minder hittestress, minder wateroverlast en meer biodiversiteit. Ieder herinrichting is een kans om met buurtbewoners van alle leeftijden om tafel te gaan om het te hebben over de aanpassingen die er nodig zijn om het extreme weer op te vangen, biodiversiteit te vergoten en hittestress tegen te gaan. Groen en waterberging gaan hand in hand bij een goed en slim ontwerp.

In het kader van de BOSS visie kan groen tegelijkertijd speelgroen en eet- en plukgroen zijn. We verstaan daar het volgende onder:

- **Speelgroen:** kinderen houden van bosjes om hutten in te bouwen en te verstoppen. In plaats van hekken zijn hagen als afscherming van de straat of als zonwering ook plekken om te verstoppen en zoeken naar beestjes. Op een ruig landje waar minder vaak gemaaid wordt kunnen kinderen graven en bloemen plukken.
- **Pluk- en eetgroen:** als omwonenden aan de slag willen met moestuinbakken of fruitbomen, kunnen ze op de groene plek voedsel of bloemen verbouwen. Het samen kweken en eten van eet- en plukgroen zorgt voor ontmoeting en kennisoverdracht over hoe voedsel wordt verbouwd. Dit draagt ook gelijk bij aan een gezonde leefstijl en een gezonde voedselomgeving.

Door bij herinrichting van een BOSS-locatie deze opgave mee te nemen kunnen opgaven elkaar versterken.

2.4.3 Duurzaam en circulair

Een ambitie uit de Omgevingsvisie is om het gebruik van virgin grondstoffen terug te dringen. Met het inrichten van BOSS terreinen wordt een deel van het terrein ingericht met natuurlijke materialen welke een kortere levensduur hebben. Dit bespaart grondstoffen maar geeft ook op een kortere termijn kans voor een andere invulling (rond de 7 jaar), waardoor het terrein meer kan meebewegen met wensen uit de buurt.

Met slimme inkoop kunnen materialen vanuit de buitenruimte input voor BOSS zijn. Verhardingsmaterialen kunnen in de uitvoering van BOSS zelfs een tweede leven krijgen door van oude klinkers stapelmuurtjes te maken als zitelement of kantopsluiting. Iets om te klimmen bijvoorbeeld kan net zo goed een boom zijn als een toestel. Twee bomen naast elkaar zijn ook een doel. En snoeiafval is los speelmateriaal.

Toestellen die bij verandering van de speelplek nog her te gebruiken zijn worden verplaatst naar een andere plek. We vervangen ook onderdelen om de levensduur van toestellen te verlengen. NB: Ook straatmeubilair kan een beweeg- of sportaanleiding zijn.

2.4.4 Participatie in de uitvoering

Alle aanpassingen voor wat betreft omvorming van speel- en/of BOSS-terreinen komen tot stand met inzet van onze inwoners. We doen dit volgens de Hanza!-aanpak.

De gebruikers, inwoners van elke leeftijd maar specifiek kinderen en ouderen, praten mee over de inrichting. De mate van participatie verschilt per stadslaag. In de praktijk beschrijven we per (herinrichtings)project in welke mate en hoe de inwoners betrokken worden. Bijvoorbeeld bij herinrichting van een speelplek vragen we kinderen om ons te laten zien waar ze graag spelen en hoe.

2.4.5 Gezonde leefomgeving

De gemeente is verantwoordelijk voor de publieke gezondheid van haar inwoners. In Zwolle werken we hard aan het verbeteren van de Positieve Gezondheid van inwoners. Positieve Gezondheid kijkt met een brede blik op gezondheid. Hierin worden zes dimensies onderscheiden: lichaamsfuncties, mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven, meedoen en dagelijks functioneren. De regie ligt bij de inwoner, de gemeente kan hierin ondersteunen. Een aantrekkelijke, veilige, toegankelijke en groene buitenruimte draagt hieraan bij. In het bijzonder voor mensen in armoede. Zij hebben gemiddeld gezien een slechtere gezondheid. Ook eigenaarschap (participatie) in de buitenruimte draagt bij aan mentaal welbevinden, zingeving en meer beweging. Vanuit preventie is het samen met inwoners verbeteren van de buitenruimte een win-win.

2.4.6 Overige aandachtspunten:

Vanuit het gevoerde participatietraject zijn ook andere aandachtspunten meegegeven voor het BOSS-beleid. Dit zijn extra aandachtspunten bij inrichting van BOSS-locaties met name vanuit de gezonde leefomgeving, zijnde:

- Waar mogelijk gratis watertappunten bij Bewegen en Sport locaties.
- Alle BOSS locaties dragen bij aan de Rookvrije Generatie.
- Houdt bij plaatsing nieuwe speelplekken rekening met hoe gezond de voedselomgeving is (geen speelplekken naast een snackbar bijvoorbeeld).

- Bij de spreiding van locaties is het belangrijk om rekening te houden met het verkleinen van gezondheidsverschillen.
- Denk ook aan de toename van mensen met dementie in de buitenruimte.
- Zorg ook voor prikkelarme speel/ontmoet locaties.
- Houd bij plaatsing rekening met luchtkwaliteit (blijf bij voorkeur weg van de grote wegen).

2.5 Inrichtingsprincipes van BOSS

De komst van het BOSS-beleid vraagt om een nieuwe werkwijze voor ons als gemeente. Bij het uitvoeren van onderhoud of vervangingsopgaven, zijn ook uitgangspunten nodig voor de gebruikerslaag. Waar moet rekening mee gehouden worden als het gaat om bewegen, ontmoeten, spelen en sporten in de buitenruimte? Om tot deze richtlijnen te komen zijn er een aantal inrichtingsprincipes opgesteld:

1. Benodigde ruimte per locatie
2. Spreiding van activiteiten
3. Situering (locatie/omgeving)
4. Het aantal mensen dat gebruik kan maken van een locatie
5. Voor welke leeftijdscategorie de locatie geschikt moet zijn
6. Diversiteit van het aanbod van de locatie
7. Toegankelijkheid- en inclusie-eisen aan de locatie
8. De benodigde investering
9. De afschrijvingstermijn van de locatie

De inrichtingsprincipes wegen niet hetzelfde voor de verschillende stadslagen. Zo is de benodigde ruimte per locatie (inrichtingsprincipe 1) voor een BOSS-locatie op buurtniveau minder, dan voor een locatie op wijk- of stadsniveau.

2.5.1 Inrichtingsprincipes en programmeren BOSS

Door de diverse BOSS-locaties in samenhang te bekijken, kan BOSS geprogrammeerd worden. Wat is beschikbaar en wat is nog nodig?

Hiermee kan per stadsdeel en per wijk gewerkt worden aan meer variëteit en een betere spreiding. Alle stadsdelen worden opgedeeld in wijken en daarna in deelgebieden per wijk (de buurtlaag). Daarmee kan de inzet van het BOSS-team ook gespreid worden.

Met de komst van het BOSS-beleid wordt er minder ad hoc risicogestuurd beheerd, maar wordt gewerkt met een meerjarenplanning. In de meerjarenplanning komen alle wijken en buurten aan de beurt. Ieder jaar wordt één (deelgebied per) wijk opnieuw beoordeeld op basis van de inrichtingsprincipes. Hier wordt gekeken of voorzieningen in een buurt of wijk moeten worden vervangen, of onderhoud gewenst is en of deze nog voldoen aan de wensen en behoeften uit de buurt. Hetzelfde geldt voor de investeringen.

In het opstellen van het uitvoeringsprogramma wordt bepaald in hoeveel jaar wij deze cyclus kunnen doorlopen. Een cyclus waarbij per locatie ook gekeken wordt naar de inrichting voor de korte, middellange en lange levensduur. De gewenste programmering van BOSS wordt bij de volgende Nota Kapitaalgoederen voorgelegd ter besluitvorming.

2.6 Verantwoording BOSS

Om tot het BOSS-beleid te komen is er nauw samengewerkt tussen de beleidsterreinen: groen, wijkmanagement, stadsbeheer, recreatie, sport, spelen, vitaliteit & gezondheid, toegankelijkheid & inclusie en ruimte & economie. Samen dragen we BOSS. Dit betekent dat we samen verantwoordelijk zijn voor het opstellen van dit beleid en het opleveren van een BOSS-uitvoeringsprogramma (in 2026), om zo ook die bijdrage aan de gezonde stad te kunnen leveren.

3 Waarom BOSS?

De buitenruimte is meer dan een verzameling van straten en pleinen. Het is de plek waar inwoners samenkomen, waar kinderen rennen en spelen en waar de dagelijkse hectiek even kan wijken voor een moment van ontmoeting of ontspanning. Een stad waar een plein uitnodigt tot een potje voetbal, waar elke parkbank ruimte biedt voor een gesprek en waar ook de hoek van de straat een kans biedt om actief te zijn. Dit is de essentie van het BOSS-beleid. Beleid waarin Bewegen, Ontmoeten, Spelen en Sporten in de buitenruimte centraal staat.

Een vijftal zaken geven concrete aanleiding om te komen tot het nieuwe BOSS-beleid, zijnde:

1. Het BOSS-beleid waarborgt speel- en beweegruimte tijdens de groei van de stad

Het aantal inwoners in de gemeente groeit. We hebben een opgave om 10.000 woningen bij te bouwen tot 2030. Het CBS voorspelt dat het aantal inwoners in 2035 toeneemt met 11,7%⁴ ten opzichte van 2021. Dit betekent voor Zwolle bijna 146.000 inwoners in 2035. Al deze mensen maken gebruik van de buitenruimte. Voor groen hebben we de ambitie om 75m² aan groenareaal toe te voegen per nieuwe woning (groen- en recreatiebeleidsplan). Maar ook op andere terreinen is meer nodig dan nu aanwezig is.

In de buitenruimte landen ook onderwerpen zoals klimaatadaptatie, waterberging, mobiliteit, economie, recreatie, evenementen, afvalinzameling en meer. Al deze claims op de buitenruimte (met name openbare ruimte) vragen om een proactieve aanpak. Bewegen, ontmoeten, spelen en sporten moet hierin ook een plek innemen om te voorkomen dat onze stad straks inboet in leefbaarheid en speelbaarheid.

2. Efficiënter en vraaggericht programmeren

In het programmeren van voorzieningen in de buitenruimte kunnen we meer en beter aansluiten bij de behoeften van inwoners. Het aanbod van de voorzieningen is niet altijd goed afgestemd op de behoefte van de buurt. In Stadshagen zien we bijvoorbeeld veel speel- en sportvelden voor jonge kinderen. Deze zijn geplaatst in de tijd dat hier jonge gezinnen kwamen te wonen. Inmiddels zijn deze jonge kinderen ouder geworden en veranderen de behoeften.

⁴ Groei en krimp per gemeente | CBS

Voor jongeren zijn op dit moment relatief weinig voorzieningen zoals jongeren-ontmoetingspunten, aldus het onderzoeksrapport. Dit leidt in enkele gevallen tot overlast. Ook voor ouderen zien wij een gebrek aan ontmoet- en beweegvoorzieningen. De buitenruimte kan dus in de toekomst beter aansluiten bij (veranderende) wensen van de mensen die er gebruik van maken.

3. Stijgende gezondheidskosten door vergrijzing en beweegarmoede

De gezondheid van inwoners loopt terug. Het aantal mensen dat sport en beweegt neemt af. Zowel in sportverband als daarbuiten. Niet alleen de fysieke, maar ook de mentale gezondheid heeft hier onder te leiden. Ook eenzaamheid onder inwoners neemt toe. Beide situaties leiden tot meer gezondheidskosten. Een groene, prettige buitenruimte draagt bij aan de gezondheid van onze inwoners (bron: World Health Organization).

Als gemeente kunnen we inwoners ook aanmoedigen om gezond te leven, door onze buitenruimte aantrekkelijker te maken. En buiten meer aanleiding bieden om te bewegen, elkaar te ontmoeten en samen te spelen en sporten. De fysieke buitenruimte kan dus een grotere bijdrage leveren aan doelstellingen uit het sociale domein. Dit door voorzieningen op dit gebied niet meer 1-op-1 te vervangen, maar bij vervanging beter te kijken wát de opgave is.

4. Een aanvulling op bestaand beleid is nodig

De Nota Speelruimte dateert uit 2000 en gaat louter over spelen. De huidige behoeften en wensen zijn veranderd. Denk aan de rol van toegankelijkheid en inclusie. In Zwolle is geen beleid beschikbaar voor sporten in de buitenruimte. Het sportbeleid richt zich nu vooral op sporten in verenigingsverband. Voor ontmoeten en bewegen is ook geen expliciet beleid beschikbaar.

We merken dat inwoners met nieuwe vragen komen. Bijvoorbeeld over het faciliteren van nieuwe sportinitiatieven in de buitenruimte of het verlichten van speelterreinen. Integraal beleid is nodig om hierin de juiste afweging te kunnen maken.

5. Nieuwe uitgangspunten zijn nodig om het beperkte budget goed te richten

In het onderzoeksrapport is een waardebeoordeling gedaan van de huidige inventaris voor BOSS. De inventaris van BOSS bestaat uit speel- en sporttoestellen; speelprickers; meubilair; afscheidingen; verhardingen en ondergronden. De totale waarde wordt geschat op ruim €13,5 miljoen. Om dit areaal iedere 18 jaar te vervangen (huidige gemiddelde levensduur) is hier jaarlijks ruim €760.000; nodig.

Op dit moment wordt gemiddeld jaarlijks €400.000 aan vervangingen (VVI) aangevraagd. Dit betekent dat de kwaliteit van ons areaal afneemt en we een vervangingsgolf uitstellen.

Beleid is nodig om financiële afwegingen en keuzes te maken welke inventaris we gaan onderhouden en vervangen en wat niet. Bij nieuwe inventaris wordt het kostenplaatje voor toekomstig onderhoud meegenomen in de financiële afweging. We kijken hierin verder dan alleen de aanschafprijs van nieuwe inventaris, maar willen deze aanschaf ook gaan activeren om toekomstige vervangingen beter op te vangen.

4 De implementatie van BOSS: aanpak en financiën

Naast de keuze om integraal naar BOSS te kijken, het beleid hiervoor vast te stellen, pilots te draaien, een uitvoeringsprogramma op te stellen en uitvoeringsbudgetten hiervoor te bundelen en te optimaliseren, is ook regie op BOSS nodig. BOSS gaat over twee domeinen heen (fysiek en sociaal). Wie is dan verantwoordelijk en wie regisseert deze integrale aanpak?

4.1 Regie op BOSS

Wij stellen voor om een BOSS-(beheer)adviseur aan te stellen. Deze (beheer)adviseur zorgt voor het opstellen van het BOSS-uitvoeringsprogramma én de advisering op de ontwikkelprojecten in de stad. Ook zorgt deze adviseur voor de integrale aanpak, de juiste budgetverdeling, de afstemming met het sociaal domein en andere betrokken collega's zoals de wijkregisseurs.

Startpunt voor de uitvoering van BOSS is de integrale advisering op de stadsontwikkeling. Bij iedere stadsuitbreiding wordt een integraal BOSS-advies meegegeven door de BOSS-beheeradviseur.

4.1.1 Organiseren van BOSS

Het implementeren van BOSS vraagt om een nieuwe werkwijze voor uiteenlopende situaties van vervangingsopgaven tot aan nieuwbouw. Door het huidige risicogestuurd beheren van speeltuinen en het gebrek aan budget voor sporten in de buitenruimte is nu te weinig oog voor veranderende demografische samenstelling van wijken en buurten of veranderende behoeften van gebruikers.

We starten dan ook bij de nieuwbouw. Daar kunnen we direct BOSS vormgeven zoals dit bedoeld is. In de bestaande wijken en buurten kan de omvorming naar BOSS alleen als hier extra budget voor beschikbaar komt, aangezien het huidige jaarlijkse vervangingsbudget voor spelen al te laag is om de huidige vervangingsopgave aan te kunnen.

BOSS zal dus in tijd weggezet moeten worden.

4.1.2 Buurtgewijze aanpak

In de Omgevingsvisie staat beschreven dat wij als gemeente Zwolle 'invulling geven aan samenwerking, aan participatie, aan een gebiedsgerichte benadering'.

Met de uitrol van BOSS is het uitgangspunt om te werken vanuit een buurtgewijze aanpak. Dit houdt in dat een groep plekken in samenhang met elkaar en binnen een buurt wordt vervangen. Een aantal voordelen van deze werkwijze zijn dat voorzieningen in samenhang worden bekeken, efficiëntere budgettering en uitvoering mogelijk is en de inzet gericht is op een duurzame activerende relatie met inwoners over hun leefomgeving.

4.1.3 Vervangingsprogramma BOSS

De buurtgewijze aanpak vraagt om ieder jaar een percentage van iedere wijk/buurt op te pakken. Zo wordt jaarlijks aan elke wijk gewerkt en blijft de werkdruk evenredig verdeeld. De wijken waar op dat moment het meest speelt (op fysiek en sociaal vlak) of waar een inbreiding plaatsvindt, kunnen als eerste opgepakt worden. Werkzaamheden worden dan geprioriteerd. Hoe dit concreet gaat werken voor Zwolle werken we uit in het uitvoeringsprogramma.

4.1.4 Bewonersparticipatie op straat- en buurtlaag

Inwoners krijgen een prominente rol om mee te denken in de inrichting van de buurtlaag. Bij vervangingsopgaven worden gebruikers geraadpleegd om mee te denken over de inrichtings(eisen) voor de BOSS-locatie binnen het beschikbare budget. Hiervoor is ook een rol weggelegd bij de wijkregisseurs en de beheeradviseur BOSS.

4.1.5 Projectteam van speeltaam naar BOSS-team

De gemeente Zwolle werkt met een speeltaam voor het beheer en onderhoud van de huidige 380 speelterreinen. Bij de overgang naar BOSS is het voorstel om dit team om te vormen naar een BOSS-team. Binnen het BOSS-team zijn de volgende rollen cruciaal:

- De beheeradviseur (als kartrekker)
- De operationeel beheerder spelen
- De operationeel beheerder sport
- De stedelijk ontwerper van het Atelier
- De werkvoorbereider c.q. projectleider
- De wijkregisseurs

Het BOSS-team werkt het uitvoeringsprogramma uit per op te pakken onderdeel van de wijken. De (beheer)adviseur BOSS gaat per wijkdeel om tafel met tenminste de wijkregisseur en de ontwerper van het Atelier om de BOSS-vervangingsopgaven goed door te lopen en te koppelen aan eventuele andere opgaven.

Het BOSS Proces

Verdere duiding hoe het BOSS proces vorm krijgt wordt toegelicht in het nog op te stellen uitvoeringsprogramma. Voor deze fase gaan we eerst proefdraaien op een aantal locaties. Dit met als doel om met elkaar te ontdekken hoe BOSS in de praktijk werkt en wat in diverse situaties het te doorlopen proces is.

4.2 Afweging op bijzondere activiteiten

BOSS heeft een duidelijke relatie met hoe onze inwoners hun vrije tijd doorbrengen.

De gemeente Zwolle krijgt een steeds sterker stedelijk profiel. Daarmee neemt ook de vraag naar vrijetijdsvoorzieningen toe. Zwolle heeft een groeiende groep plezier- en avontuurzoekers⁵. Daarnaast is er hernieuwde aandacht voor het buiten zijn en het zoeken van ontspanning. Wandelen en fietsen zijn daarbij nog steeds onverminderd populair, maar ook het buiten recreëren wordt steeds belangrijker.

⁵ Data leefstijl

Over drie vormen van sport en/of vrijetijdsbesteding moet nog een goede locatiekeuze gemaakt worden. Het gaat dan om een plek voor:

1. De wielervedbaan.
2. Het houden van (meer) outdoor activiteiten.
3. Extra evenementen.

Deze locaties vergen allen ruimte en een uitgebreide afweging als het gaat om effecten op de omgeving. Logisch dat het daarmee lastige keuzes zijn. De teams van Leisure, Sport en Evenementen pakken deze onderwerpen in een apart traject op.

4.3 Financiële vertaling van BOSS

BOSS is in bijgaand onderzoeksrapport doorgerekend voor de gemeente Zwolle. Daaruit komt een scan van de huidige financiële situatie en een aantal mogelijke financiële scenario's.

4.3.1 Mogelijke financiële scenario's

De huidige inventariswaarde van alle 380 speeltuinen is 13,8 miljoen euro.⁶ In het onderzoeksrapport van OBB zijn drie mogelijke financiële scenario's beschreven om verder te gaan met BOSS. Te weten:

1. BOSS krijgt de benodigde middelen om gestructureerd en gefaseerd alle huidige 380 speellocaties om te bouwen naar BOSS. Waarde van de totale inventaris loopt dan op naar ruim 26 miljoen euro door de toevoeging van objecten op het gebied van bewegen, ontmoeten en sporten én door investeringen in inclusiviteit. De jaarlijkse vervangingsbudgetten (VVI) lopen dan op naar 1,4 miljoen euro per jaar.
2. We houden buiten in stand wat er nu staat aan speelvoorzieningen. We herverdelen de bestaande budgetten zodat de wijk- en buurtplekken met BOSS-voorzieningen worden voorzien. Dit betekent het afschalen van kleine plekken (ongeveer 30%, 114 speeltuinen, weghalen) en daarmee een teruggang in het voorzieningenniveau. Sporten in de buitenruimte en het vergroten van inclusiviteit kan dan niet worden uitgewerkt, tenzij er extern budget voor beschikbaar komt. De waarde van de totale inventaris blijft nagenoeg gelijk €13,8 miljoen en het jaarlijkse vervangingsbudget is dan rond de €774.000 per jaar. NB: hierin is duidelijk dat het huidige VVI-budget te laag is aldus onderzoeksbureau OBB.
3. **Huidige situatie:** Buiten, risicogestuurd, in stand houden van wat er is met het huidige (gemiddelde) beschikbare vervangingsgeld (circa €400.000 per jaar, inclusief VAT). Alleen de speelplekken aangewezen als wijk- en buurtplekken blijven met een beperktere inrichting bestaan, alle kleinere plekken worden opgeheven. Waarde totale inventaris daalt naar € 7,1 miljoen. Dit houdt grofweg in het halveren van het huidige voorzieningenniveau (van 380 naar 190 speeltuinen).

⁶ Zie bijlage 3.

Met de begrotingsbehandeling van BOSS in 2025 is financieel gekozen voor scenario 3 met als toevoeging het volgende:

- Het BOSS-beleid wordt direct bij alle stadsontwikkelingen, zijnde in- en uitbreidingslocaties, meegegeven. Hiermee wordt BOSS onderdeel van de nieuw te ontwikkelen stad.
- Tot aan de Nota Kapitaalgoederen van 2027 wordt op een aantal locaties proefgedraaid met BOSS om te zien wat dit beleid structureel nodig heeft. De structurele kant landt daarmee in de nieuwe Nota Kapitaalgoederen van 2027.
- De bestaande stad blijft tot 2027 op risicogestuurd beheer van de bestaande speeltuinen (optie 3 met een plus bij de aanvragen voor de vervangingsinvesteringen (VVI)). Waar mogelijk vormen we om naar BOSS binnen bestaande budgetten. Indien niet mogelijk maar wel noodzakelijk dan vragen we dit aan bij de VVI-aanvragen op spelen/BOSS. Indien niet noodzakelijk dan vindt er geen omvorming plaats van een speellocatie naar BOSS. De raad bepaalt dus jaarlijks (bij de VVI) welke bestaande locaties omgevormd moeten worden tot aan de nieuwe Nota Kapitaalgoederen.

Voor sporten in de buitenruimte, niet zijnde sporten in verenigingsverband, is geen gemeentelijk budget beschikbaar. We zien hier wel diverse externe subsidiemogelijkheden. Een uitgangspunt voor het toevoegen van sportlocaties in de buitenruimte is dat minimaal 50% aan cofinanciering beschikbaar moet zijn én het moet passen binnen het totaal van aanwezige locaties (spreiding/diversiteit). Het overige deel wordt dan aangevraagd via de jaarlijkse VVI, waarop de raad in de begrotingsbehandeling kan besluiten.

4.3.2 Uitvoeren wijk-pilot

Het BOSS-beleid vraagt om een nieuwe werkwijze binnen de gemeente Zwolle. Dit leidt tot nieuwe processen in afstemming met de gebruikers van de BOSS-locaties. Het is daarom belangrijk om het BOSS-beleid te toetsen in de praktijk en te ontdekken wat de meest effectieve en efficiënte manier is om BOSS uit te rollen in de stad. Een pilot op wijkniveau is een uitgelezen kans om te testen hoe uitvoering vormgegeven kan worden.

Met de begroting van 2025 is geld beschikbaar gekomen (200k structureel) voor het omvormen van de maatschappelijke voorzieningen in Holtenbroek (150k) en voor een pumptrackbaan in Zwolle Zuid (50k). In beide trajecten wordt gekeken of het mogelijk is om breder naar BOSS te kijken. Daarnaast wordt gedacht aan:

- De omvorming van buurtweide de Gerenweide naar BOSS.
- De omvorming van de locatie Meeuwenlaan-Kamperpoort.
- Het creëren van jongerenplekken in Stadshagen.
- In alle gevallen wordt bekeken waar de beste koppelkansen liggen.

4.3.3 Uitvoeringsprogramma opstellen

De resultaten van de wijk-pilots worden meegenomen in het op te stellen uitvoeringsprogramma. In het uitvoeringsprogramma worden concrete acties genoemd om het BOSS-beleid op termijn verder uit te rollen. Het opstellen van een uitvoeringsprogramma wordt extern uitgezet binnen het huidige budget voor het opstellen van nieuw speelbeleid.

De verwachting is dat het BOSS-uitvoeringsprogramma eind 2026 wordt opgeleverd.

5 Bijlage 1

Hoe werkt risicogestuurd beheer?

In Zwolle speelt de buitenruimte een cruciale rol in het dagelijks leven van onze inwoners. Het is van belang om een helder beeld te krijgen van de huidige staat van de voorzieningen op het gebied van bewegen, ontmoeten, sporten en spelen. Deze voorzieningen vormen de ruggengraat van de leefomgeving en hebben een directe invloed op de kwaliteit van leven van de Zwolse bewoners. De huidige voorzieningen (inventaris/kapitaalgoederen), het financiële plaatje en het onderhoud en vervangingen vormen het uitgangspunt voor BOSS. Dit hoofdstuk geeft een beeld van het huidige aantal speeltuinen en sportvelden. Verder wordt de waarde van deze faciliteiten, evenals de afschrijvingen toegelicht.

(Gemeentelijke) voorzieningen in de buitenruimte

Op dit moment telt Zwolle 380 speeltuinen en 12 sportparken die verspreid liggen over de stadsdelen, wijken en buurten. Daarnaast zijn er 1684⁷ zitgelegenheden strategisch geplaatst om rustpunten te bieden langs wandel- en fietsroutes en in parken. Het beheer van deze zitgelegenheden is van groot belang voor de toegankelijkheid en het comfort van alle gebruikers, van jong tot oud. Verder heeft Zwolle drie recreatieplassen waar inwoners terecht kunnen voor ontspanning en vermaak: de Wijthmenerplas, de Agnietenplas en de Milligerplas.

In de parken vinden inwoners verkoeling en ontspanning. 50 parken zijn in beheer van de gemeente. Hier zijn hondenlosloopterreinen, kinderboerderijen, natuurspeelplaatsen en fiets- en wandelroutes op ingericht. In de wijken bevinden zich 21 schoolpleinen⁸ waarop wordt gesport en gespeeld. De sportvelden en schoolpleinen zijn niet allemaal openbaar toegankelijk. In sommige gevallen worden de terreinen afgesloten.

Het streven is om de buitenruimte zo in te richten dat deze voor iedereen, ongeacht leeftijd of beperking, toegankelijk en bruikbaar is. Voorbeelden van toegankelijke voorzieningen zijn rolstoelvriendelijke paden, invalideparkeerplaatsen en toegankelijke toiletten. Op dit moment zijn er vijf (deels) inclusieve speeltuinen, waarvan twee in Zwolle Zuid, één in Park de Wezenlanden, één in Stadshagen en één in Diezerpoort. In het BOSS-beleid gaat hier extra aandacht naar uit. Het uitgangspunt hierbij is één inclusieve speeltuin per wijk.

Inventaris onderhouden en vervangen

De totale waarde van de huidige inventaris aan speeltoestellen, sporttoestellen, speelprikkel, meubilair en speel-verhardingen in Zwolle bedraagt 13,8 miljoen euro. Dit omvat onder andere 1.319 speeltoestellen, 376 sporttoestellen en 72 speelprikkel⁹. Deze inventaris vertegenwoordigt een aanzienlijke investering in de fysieke infrastructuur van de stad en benadrukt het belang van een goed doordacht en toekomstbestendig beleid voor het beheer en de vervanging van deze voorzieningen. Jaarlijks worden de benodigde investeringen voor vervangingen en onderhoud aangevraagd. Gemiddeld wordt jaarlijks 400.000 euro aangevraagd voor vervangings- en onderhoudsgeld van de speelvoorzieningen, waarvan 25% beschikbaar is voor inzet van personeel (VAT kosten).

7 Bovenop de 1684 zitgelegenheden zijn er 80 bankjes op begraafplaatsen. Deze vallen buiten het BOSS-beleid.

8 In het scholenonderzoek zijn 47 basisscholen bevraagd. 28 van hen hebben de vragenlijst volledig ingevuld. 21 daarvan geven dus aan dat het schoolplein open is. Als die 75% representatief zou zijn voor alle scholen, dan zou dit om 35 schoolpleinen gaan. Daarnaast zijn er nog 6 middelbare scholen die een sportplek hebben die altijd open is.

9 Speelprikkel zijn objecten in de openbare ruimte die aanleiding geven tot spelen. Denk hierbij aan knik kertegels, zandbakken en speelheuvels.

Naast de speel- en sporttoestellen, zijn er 1.684 zitgelegenheden in Zwolle. Zitgelegenheden zijn alle plaatsen waar inwoners kunnen zitten, zoals banken, picknicktafels en stoelen. De zitgelegenheden zijn verdeeld over de stad, wijken en buurten. De 1.684 bankjes zijn te vinden in de wijken, langs (wandel)routes en bij recreatieplekken. Ook deze zitgelegenheden moeten onderhouden en afgeschreven worden. Volgens het nieuwe beheerplan bedragen de totale kosten voor onderhoud €56.442 per jaar. Het schoonmaken, rechtzetten/verplaatsen en herstelwerk valt onder dit onderhoud. Met een gemiddelde levensduur van 25 jaar is jaarlijks €50.253 nodig voor het vervangen van bankjes.

Het onderhoud van al deze voorzieningen wordt momenteel risicogestuurd uitgevoerd. Dit betekent dat objecten zoals speeltoestellen en bankjes worden vervangen zodra ze een risico vormen. De hoogte van het risico wordt vastgesteld tijdens de jaarlijkse schouwronde en de uitgevoerde inspectie op de speelobjecten conform WAS (Wet Attractie Besluit). Deze aanpak zorgt ervoor dat de veiligheid en bruikbaarheid van de voorzieningen gewaarborgd blijft, maar kan leiden tot ongelijkheden in de verdeling en kwaliteit van de voorzieningen in verschillende wijken. Ook betekent dit dat vrijgevallen afschrijvingen niet direct ingezet worden ter vervanging en dus vrijvallen. Hierdoor is bij vervanging niet altijd budget beschikbaar.

6 Bijlage 2

Bestaande beleidskaders

Stel je voor, je stapt de deur uit en de stoep ontbreekt. Er zijn geen sportvelden, geen parken, geen bankjes of speeltuintjes. Wandelen, spelen, samen 'hangen' of een blokje om met de hond wordt zo onmogelijk gemaakt. Bewegen, ontmoeten, spelen en sporten vraagt om buitenruimte. Zonder buitenruimte blijft buiten spelen en sporten slechts een gedachte. In dit hoofdstuk wordt het huidige beleidskader geschetst waar het BOSS-beleid onderdeel van uit maakt of juiste een verdere inkleuring aan geeft.

6.1 Beleidskaders

De Omgevingsvisie 'Ons Zwolle van morgen 2030' en de Zwolse Koers in het sociaal domein 2024-2030 vormen de basis van het beleid in Zwolle. De Omgevingsvisie en Zwolse Koers zijn het startpunt voor al het overige beleid. Deze beleidsdocumenten leggen de basis voor de strategieën die de gemeente Zwolle hanteert om een aantrekkelijke, gevarieerde en gezonde leefomgeving te bieden voor haar inwoners voor de toekomst. Het beleid wordt hier kort toegelicht.

6.1.1 Omgevingsvisie 'Ons Zwolle van morgen 2030'

Vastgesteld in september 2021 door de gemeenteraad

In de [Omgevingsvisie 'Ons Zwolle van morgen 2030'](#) wordt de toekomst van de gemeente Zwolle geschetst. De Omgevingsvisie geeft antwoord op de vraag: wat gaan we waar doen? De opgaven waar wij als gemeente voor staan krijgen een gebiedsgerichte invulling. Dit schept een nieuwe balans tussen ontwikkeling en behoud van leefbaarheid en landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische waarden. Het BOSS-beleid is een uitwerking van de Omgevingsvisie op het gebied van bewegen, ontmoeten, sporten en spel.

De Omgevingsvisie zegt het volgende over Bewegen, Ontmoeten, Spelen en Sporten: "Gezondheid wordt bepaald door leefstijlgedrag zoals voeding en bewegen en door de fysieke en sociale omgeving waarin mensen zich bevinden. Zo heeft bijvoorbeeld een gebied met een variatie tussen bebouwing, groen, rustige, stille plekken, verkoelend water een positief effect op hoe we ons voelen. Daarom is het belang van een aantrekkelijke en gevarieerde openbare ruimte, waarin we kunnen fietsen, wandelen, hardlopen en bewegen, groot. Sporten gebeurt ook steeds meer buiten clubverband (bootcamp/ hardlopen). Daarin neemt de openbare ruimte een steeds belangrijkere plaats in, mits de inrichting daarbij past. Buiten bewegen, spelen en sporten draagt bij aan een goede gezondheid van mensen, jong en oud. Het is een kwaliteit die Zwolle moet blijven bieden, ook als er meer Zwollenaren bij komen."

6.1.2 De Zwolse Koers in het sociaal domein 2024-2030

Vastgesteld januari 2024 door de gemeenteraad

In de [Koers Sociaal Domein](#) wordt de richting waarin het sociaal domein beweegt geschetst. Deze beweging rust op twee pijlers: 'naar een vitale en krachtige samenleving' en 'aansluiten bij de leefwereld van inwoners'.

Daarnaast zijn er drie doelstellingen geformuleerd, namelijk:

1. het herstellen van bestaanszekerheid;
2. het vergroten van kansengelijkheid;
3. het makkelijker maken van gezond leven.

De Koers Sociaal Domein zegt het volgende over Bewegen, Ontmoeten, Spelen en Sporten: “We werken ook aan een gezonde leefomgeving met schone lucht, groen, en een omgeving die uitnodigt tot bewegen, sport en spel. Dat doen we door gezondheid letterlijk een plek te geven in ander beleid en mee te nemen in allerlei gemeentelijke inspanningen in de stad en kansen te benutten in de openbare ruimte. Die samenwerking met het fysieke domein van de gemeente is cruciaal. We investeren daarmee op allerlei manieren in bewegen, gezonde leefstijl, een gezonde voedselomgeving en een gezonde schoolomgeving. We maken sport breder toegankelijk, we stimuleren sport en bewegen, maken sportvoorzieningen in de stad mogelijk en ondersteunen verenigingen.”

6.2 Landelijke projecten en plannen

Niet alleen op gemeentelijk, maar ook op landelijk niveau wordt er hard gewerkt om bewegen, ontmoeten, sporten en spelen aan te moedigen. De volgende projecten en plannen zijn van invloed op onze gemeente en worden kort beschreven.

6.2.1 Nationaal Masterplan Lopen

Ondertekend in september 2024 door de gemeenteraad

Het [Nationaal Masterplan Lopen](#) heeft als ambitie dat vanaf 2040 in heel Nederland een loopcultuur geldt. Iedereen kan, durft en voelt zich welkom om te lopen en krijgt de eventueel benodigde hulp daarbij. De openbare ruimte is loop- en verblijfsvriendelijk, nodigt uit tot verblijven en bewegen, en geeft 24/7 een gevoel van veiligheid. Vanuit het STOMP-principe worden de voetgangers op één gezet bij de (her)inrichting van de openbare ruimte. Zwolle heeft zich gecommitteerd aan [6 acties van het masterplan](#).

6.2.2 Plan van aanpak Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)

Vastgesteld in september 2023 door de gemeenteraad

Het [Gezond en Actief Leven Akkoord](#) is een landelijk initiatief op het gebied van preventie, gezondheid en sociale basis¹². De stip op de horizon voor het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is een gezonde generatie in 2040, met weerbare, gezonde mensen die kunnen opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving. Een sociale basis is het gewenste resultaat. Hiermee wordt een sterke sociale samenhang in de samenleving bedoeld met toegankelijke voorzieningen waar mensen op elkaar kunnen terugvallen.

6.2.3 Sportagenda 2032: Nederland het sportiefste land ter wereld – NOC*NSF

Het NOC*NSF heeft een [sportagenda](#) opgesteld, waarin de volgende ambitie centraal staat:

“In 2032 heeft iedereen, in alle levensfasen en op alle ambitieniveaus, dagelijks sport-plezier. Bovenal door zelf en samen te sporten, te excelleren in sport of sportief te bewegen, maar ook als vrijwilliger, professional en supporter in een sociaal veilige, gezonde en duurzame omgeving. Verrijkt door waardevolle topsport.”

6.2.4 Sportakkoord II 2023 – 2026

Vastgesteld in juli 2023 door het college van B&W

In 2023 is een nieuw sportakkoord gesloten, het [Sportakkoord II](#), welke voortbouwt op het Sportakkoord I. De centrale thema's van het sportakkoord zijn:

- Inclusie en diversiteit.
- Sociaal veilige sport.
- Vitale sportaanbieders.
- Vaardig in bewegen.
- Ruimte voor sport en bewegen.
- Maatschappelijke waarde van topsport.

¹⁰ De sociale basis betekent: vrij toegankelijke activiteiten en voorzieningen. Deze zijn gericht op elkaar ontmoeten en ondersteunen. Ontplooiën en ontspannen zorgen dat mensen kunnen samenleven en meedoen.

Onder het thema ruimte voor sport en bewegen staat beschreven dat dit is gericht op het creëren van een toekomstbestendige sportinfrastructuur die uitnodigend, faciliterend en toegankelijk is voor iedereen. Daarbij wordt verbinding gelegd tussen ruimte voor sport en bewegen en andere relevante domeinen, zoals natuur, energie en wijkontwikkeling. Een buitenruimte die uitnodigt; BOSS draagt bij aan al deze thema's.

6.3 Gemeentelijke beleids- en beheerplannen

Voor bewegen, ontmoeten, spelen en sporten in de buitenruimte is er op dit moment geen integraal gemeentelijk beleid. De thema's zijn belegd bij diverse afdelingen en in diverse (beleids-)plannen. Bewegen gaat al snel over de wandel- en fietsroutes in de gemeente. Ontmoeten gaat over de speel- en sportvelden en zitgelegenheden. Sporten in verenigingsverband is opgenomen in gemeentelijk beleid, maar sporten in de buitenruimte niet. Spelen, als BOSS-onderdeel, heeft wel een beleidsnota, maar deze is verouderd.

De thema's bewegen, ontmoeten, sporten en spelen komen voor in de volgende gemeentelijke (beleids-)plannen:

6.3.1 Groen- en recreatiebeleidsplan

Vastgesteld in mei 2024 door de gemeenteraad

Het [groen- en recreatiebeleidsplan “\(Be\)leefbaar voor iedereen”](#) richt zich op het behoud en de uitbreiding van groene en recreatieve ruimten in de stad tot in ieder geval 2040. Speciale aandacht gaat uit naar biodiversiteit, klimaatadaptatie en inclusieve openbare voorzieningen. Het plan streeft naar een integrale benadering voor groenbeheer. In het plan zijn een tiental groene ambities beschreven om de groenblauwe buitenruimte (groen/water) te bewaren en te versterken. Voor het BOSS-beleid is met name ambitie 7 van belang waarin wandelen, fietsen en spelen worden gestimuleerd. Het groen- en recreatiebeleidsplan raakt aan het BOSS-beleid. Veel recreatieve locaties zijn ook BOSS-locaties, denk aan de Milligerplas daar kan je zwemmen maar ook spelen en elkaar ontmoeten. Ook de recreatieve wandel- en fietsroutes op stadsniveau en in het buitengebied vallen onder het recreatie- en groenbeleid, een deel van deze routes zijn ook de routes van en naar BOSS-locaties. Het groen- en recreatiebeleid heeft de ambitie om dagrecreatiegebieden binnen 15 (fiets)minuten bereikbaar te houden. Deze gebieden zijn ook veelal BOSS-locaties.

6.3.2 Beheerplan zitgelegenheden

Voor de spreiding van zitgelegenheden en het stelselmatig uitvoeren van onderhoud is een plan nodig. ORIE Advies heeft een beheerplan opgesteld voor de zitgelegenheden (bankjes) binnen de gemeente Zwolle. Dit beheerplan stelt voor om een goede spreiding van de zitgelegenheden te realiseren en om een basis-keuze te maken voor het soort zitgelegenheid (in een normale situatie). Afwijken van deze standaard betekent dat bij projectoverdracht meer beheerkosten overgedragen moeten worden aan de afdeling beheer voor het extra/specialistische onderhoud.

6.3.3 Nota speelruimte

Vastgesteld in juli 2000 door de gemeenteraad

In de nota speelruimte¹¹ worden de basisvoorwaarden geschetst voor de inrichting van de speelruimte in de gemeente. Hier wordt onderscheid gemaakt in verschillende leeftijdscategorieën. Per leeftijdscategorie wordt toegelicht wat er in de huidige nota staat beschreven.

1. Beleid kinderen 0-6 jaar

Kinderen tot ongeveer 6 jaar spelen dicht bij de eigen woning en mogen niet (alleen) verder van huis dan 100 meter. De grootte van een dergelijke plek varieert van 100 tot 500 vierkante meter.

¹¹ Link niet beschikbaar i.v.m. leeftijd van het beleid

2. Beleid schoolkinderen (6 tot 12 jaar)

In de leeftijd van 6 tot 12 jaar wordt relatief veel buiten gespeeld. Voor deze leeftijdscategorie geldt een actieradius van zo'n 300 à 500 meter. In deze leeftijd is behoefte aan een speeldomein (500 tot 2.000 vierkante meter) met uitdagende, grote en stevige speeltoestellen al dan niet gecombineerd met een (on)verharde open ruimte van minimaal 2.000 vierkante meter.

3. Huidig beleid jongeren (12 tot 18 jaar)

Als kinderen de basisschool verlaten, wordt hun actieradius groter. Toch blijven de 12-plussers voor hun sporten, kletsen en rondhangen meestal in de eigen woonomgeving. Een hangplek en een sportvoorziening (minimaal 2.000 vierkante meter) is dan belangrijk.

Met de komst van het BOSS-beleid komt de nota speelruimte te vervallen, de basisuitgangspunten van de nota speelruimte worden dan opgenomen in het BOSS-beleid.

6.3.4 Beleidsagenda gezondheid 2022 – 2026

Vastgesteld in november 2021 door de gemeenteraad

Landelijk zijn gezondheidsdoelen en acties afgesproken in het Nationaal Preventieakkoord (NPA) en de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024. De doelen zijn door gemeenten verder uitgewerkt in lokale gezondheidsnota's.

[Het Zwolse gezondheidsbeleid 2022 – 2026](#) heeft als naam "Verkleinen van gezondheidsverschillen: daar gaan we samen voor". Het beleid heeft positieve gezondheid als uitgangspunt.

Daarnaast heeft het gezondheidsbeleid vijf speerpunten waarop ingezet wordt:

1. Bevorderen van een gezonde leefstijl.
2. Gezond opgroeien met een kansrijke start.
3. Mentale gezondheid in verschillende levensfasen.
4. Gezonde leefomgeving.
5. Vitaal en waardig ouder worden.

Conclusie

In de huidige beleidsplannen en visies wordt nadrukkelijk gesproken over het belang van bewegen, ontmoeten, spelen en sporten. In de Omgevingsvisie wordt de levensstijl van mensen benoemd. De levensstijl wordt sterk beïnvloed door de 'sociale en fysieke omgeving waar mensen zich in bevinden'. In de Koers sociaal domein wordt zelfs gesproken over de 'gezonde leefomgeving die uitnodigt tot bewegen, sport en spel'. Diverse beleids- en beheerplannen geven concrete invulling aan elementen uit BOSS. Denk hierbij aan het beheerplan zitgelegenheden en het groen- en recreatiebeleidsplan. Concrete samenhang tussen bewegen, ontmoeten, spelen en sporten ontbreekt. Met name de koppeling tussen de doelstellingen uit het sociale en het fysieke domein. Ook de rol van de fysieke buitenruimte en gebiedsontwikkeling is in deze stukken onderbelicht. Met het BOSS-beleid proberen we de brug tussen fysieke en sociale vraagstukken te slaan en in te zetten op een beweegvriendelijke buitenruimte.

7 Bijlage 3

Huidige inventariswaarde BOSS

De huidige inventariswaarde van alle 380 speeltuinen is 13,8 miljoen euro.

Dit is als volgt opgebouwd:

Inventaris waarde huidige speeltuinen	
Speeltoestellen stuk 1.319	€ 5.551.140
Sporttoestellen stuk 376	€ 1.676.700
Speelprikkels stuk 72	€ 39.900
Meubilair e.d. stuk 5	€ 8.160
Afscheidingen m ¹ 8.131	€ 16.101
Verhardingen m ² 163.670	€ 3.171.018
(Valdempende) ondergronden m ² 53.266	€ 3.210.972
Totaalwaarde:	€ 13.873.991

Deze inventariswaarde wordt nu niet op basis van een vast afschrijvingsschema vervangen. Vervangingen vinden risicogestuurd plaats. Dit wil zeggen dat objecten worden vervangen zodra deze een risico vormen op basis van de (jaarlijks) uitgevoerde inspectie. Voor deze vervangingen wordt vervolgens de benodigde investering aangevraagd. Gemiddeld bezien wordt jaarlijks 4 ton aan vervanging aangevraagd waarvan 25% beschikbaar is voor capaciteit om deze vervanging uit te kunnen voeren (VAT kosten). NB: OBB geeft hiervan aan dat bij BOSS-locaties 37% aan VAT-kosten nodig zijn vanwege de extra inzet op participatie. Bij een inventariswaarde van 13,8 miljoen hoort, volgens onderzoek van OBB, een jaarlijks vervangingsbudget van €774.000,- en dus €286.380,- aan VAT kosten.

